

MEMENTOR

DELAKTIGHET – SMÖRBLOMMAN Läsreflektioner

Omgång 1

Annika, "Barns syn på vuxna". Av Elisabet Arnér

Åsa, Läroplanen (omarbetad 2011)

Karin, "Det önskvärda barnet. Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan". 2008.

Avhandling av Anette Emilsson

Omgång 2

Annika, "Barn och naturvetenskap. Upptäcka, utforska, lära."

Av Ingela Elfström, Bodil Nilsson, Lillemor Sterner, Christina Wehner-Godée

Åsa, "Ute på dagis" Av Patrik Grahn m fl Movium/SLU

Karin, "Delaktighet i skolans vardagsarbete", avhandling av Helene Elvstrand (2009).

Jesper, "Barns inflytande i förskolan – En fråga om demokrati." (2009)

Av Elisabet Arnér

Omgång 3

Åsa, "Små barns delaktighet och inflytande. Några perspektiv. Av Nina Johannesen och Ninni Sandvik

Jesper, "Små barns delaktighet och inflytande. Några perspektiv. Av Nina Johannesen och Ninni Sandvik

Åsa, Emmanuel Lévinas, en introduktion. Av Peter Kemp

Karin, "Inte precis när som helst – en etnografiinspirerad studie om barns inflytande i förskolan." (2009) Ett examensarbete av tre elever i Lärarprogrammet på Högskolan i Borås. Harts delaktighetstrappa

Läsreflektioner

Barns syn på vuxna

Att komma nära barns perspektiv.

Elisabeth Arnér

Britt Tellgren

Jag har läst stycken i boken och blivit nyfiken på George Herbert Mead och hans tankar omkring kommunikation och perspektivtagning. Detta vill jag läsa mer om och ta reda på.

I boken framkommer att barnen ofta vet och känner at det är den vuxna som vet och bestämmer. De uttrycker att jag får vara med och bestämma om den vuxne också vill samma sak.

En annan intressant tanke är hur vi vuxna ser på barn, ser vi dem som barn som ska bli vuxna eller som just barn.

Jag tolkar:

Perspektivtagning, en förutsättning för gynnsam kommunikation s.32 "en förutsättning för att kunna känna/ha inflytande och vara delaktig.

Nya reviderade Läroplanen

Svaret på frågan "Varför är det viktigt med delaktighet och inflytande i förskolan?" finns i läroplanen för förskolan.

Nästan på varje sida står det något som förutsätter delaktighet eller förhållningssätt från pedagogerna som gör barnen delaktiga.

Jag har valt att prata här om det som handlar om språk och demokrati.

SPRÅK

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling.

Barnens ordförråd behöver nyanseras utifrån det samhälle vi lever i idag. Kan man sköta datorn etc själv kanske inte ord som delaktighet och inflytande är så svåra...

Utveckling och lärande

- Tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld
Vilka begrepp behövs för att förstå sin omvärld idag???
- Utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp.....berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra
Kommunikationen med vuxna ger tillskott i ordförrådet men också många anledningar att behöva förklara vad man menar dvs självreflektion

DEMOKRATI

Förskolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla **förståelse** för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfatta dem. **För att utveckla förståelse måste man få chans att prova på och reflektera.**

Förskolan ska **lägga grunden** till att barnen på sikt kan **tillägna** sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver.

I förskolan läggs grunden för barnen att **förstå** vad demokrati är.

De **behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck** för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten.

Normer och värden

- Att förskolan tillämpar ett demokratiskt arbetssätt där barnen **aktivt** deltar.
I förskolan tas massor av små och stora beslut varje dag där barnen kan "öva" demokrati i verkliga situationer.
- Stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, **kompromissa** och **respektera** varandra.
Inte bara i konfliktsituationer! Lära in i "fredstid".

Barns inflytande

- Utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation. **På riktigt!**
- Utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att **få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande.**
- Att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll.
- Verka för att det enskilda barnet utvecklar förmåga och vilja att ta ansvar och **utöva inflytande** i förskolan.
Att ge barn och elever inflytande hänger nära samman med att visa barnen respekt. (Linda Malmström, Barns inflytande i förskolan)
- Verka för att varje barns uppfattningar och åsikter respekteras. **Oavsett kön, ålder etc. Då måste vi lyssna och verkligen höra deras åsikter.**
- Verka för att **flickor och pojkar får lika stort inflytande** och utrymme i verksamheten
- **Förbereda barnen för delaktighet och ansvar** och för de **rättigheter och skyldigheter** som gäller i ett demokratisk samhälle.

För att uppfylla läroplanens intentioner krävs att vi pedagoger närmar oss **barns perspektiv** (Elisabeth Arnér) Dvs inte bara gör som vi upplever/tror att barnen vill utan också frågar, samtalar, lyssnar på barnen. Ett bra ord för detta är intersubjektivitet.

INTERSUBJEKTIVITET (Ur Det önskvärda barnet)

Intersubjektivitet handlar i enlighet med Habermas (1995a) kommunikativa handlingsteori om samförståndsprocesser. Det innebär att den kommunikativa situation, som det intersubjektiva bottnar i, utgår ifrån tron på att människor både strävar efter och har möjlighet att förstå varandras handlingar.

Genom begreppet intersubjektivitet framhålls och betonas ett ömsesidigt perspektivtagande som skapar något *mellan* individer.

Sammanfattning:

I Läroplanen för förskolan finns många formuleringar om hur barnen ska ledas in i ett samhälle som styrs genom demokratiska principer.

Vi skall utrusta barnen med ett ordförråd som är relevant till dagens samhälle.

Vi ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är.

För detta krävs vuxna som kommunicerar på riktigt med barnen och att barnen får delta i demokratiska processer på riktigt.

Avhandling av Anette Emilsson

”Det önskvärda barnet. Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan”. 2008.

Mötet är det mest grundläggande och väsentliga för allt vi gör.

Tittat på vad mötet mellan lärare och barn kan tänkas innebära för barns möjlighet att växa och utvecklas.

Kommunikationen mellan lärare och barn är central om barnen ska uppleva delaktighet och inflytande.

Visar på tre aspekter som visat sig kunna fördela makten mellan lärare och barn

1. Närmande av barns perspektiv
2. Emotionell närvaro
3. Lekfullhet

Närmande av barns perspektiv – läraren försöker tolka och förstå barnens tankar, intentioner och uttryck

Emotionell närvaro – läraren är fullständigt här och nu, känner in och är lyhörd för barnet

Lekfullhet – när lekfullhet finns med i kommunikationen så fördelas ofta makten, det kan t ex handla om att man använder sig av en lekfull röst för att fånga barnets intresse. Den lekfulla tonen gör att barnen blir mer delaktiga och får mer inflytande i situationen (inga rätt eller fel).

Barns delaktighet är avhängigt lärarens sätt att kontrollera kommunikationen: Studien visar att möjligheter för barns delaktighet ligger i svag klassifikation (stark klassifikation är en aktivitet med tydlig identitet) och svag inramning (kommunikationen mellan lärare och barn). Men stark lärarkontroll behöver inte nödvändigtvis begränsa barns inflytande. Huruvida kontrollen blir begränsande eller inte tycks hänga samman med hur kontrollen upprätthålls. Barnens inflytande ökade när lärarens kontroll över kommunikationens vad- och hur aspekt var svag och karaktäriserades av kommunikativt handlande innefattande ett närmande av barns perspektiv. När lärarens strävade efter att närma sig barnens perspektiv föreföll dialogen fri d v s den styrdes inte av slutna frågor som läraren redan visste svaret på utan både läraren och barnet bidrog. (våra projekt).

Karin Jansson
Förskolan Smörblomman
avd Fjärilen
2011-01-24

Barn och naturvetenskap

Upptäcka, utforska, lära.

Ingela Elfström, Bodil Nilsson, Lillemor Sterner, Christina Wehner-Godée

Utifrån det som jag läser i boken och den erfarenhet som jag har fått under åren tror jag att det är viktigt att ta ett teoretiskt ställningstagande när det gäller kunskapssyn. Att se lärande ur ett konstruktionistisk synsätt tror jag gör att barnen blir mer delaktiga och får mer inflytande. Det innebär ju som det står i boken att man ser lärande som något som pågår här och nu och som skapas mellan människor i deras undersökande. Ann Åberg beskriver det konstruktionistiska synsättet : "Vad som händer under processens gång påverkar och kan förändra synen inte bara på vad barn och lärare kan skapa för kunskaper tillsammans inom de givna ramar som kursplaner/styrdokument ger".

Vidare menar hon att "det finns en öppenhet om att man kan få syn på nya samband som både förändrar den kunskap man redan har om ämnet och sig själv i förhållande till det man undersöker".

Jag vill tro att om man jobbar på att få denna kunsskapsyn blir barnen mer delaktiga, därför att det innebär att jag måste lyssna in barnens tankar och idéer, jag måste tillsammans med dem undersöka och pröva på.

Med ett konstruktionistiskt synsätt menar man att alla har med sig unika erfarenheter som påverkar hur och var och en förstår det man själv gör, själv och tillsammans (s.32)

Jag jämför med empirisk och konstruktivistisk kunskapssyn där vi som lärare har givna svar och alltid ett mål som är det rätta och riktiga, jag tänker att där inte finns utrymme för barnen att ha egna teorier som vi kan undersöka tillsammans.

Ute på dagis – Patrik Grahn m fl Movium/SLU

Boken är en rapport från ett forskningsprojekt där man jämfört skillnader i barns utveckling på en förskola med en naturlig tomt (dessutom Ur och skur-förskola) och en förskola i stadsmiljö med en mer strukturerad gård. De utvecklingsområden man jämförde var:

Koncentration och hälsa, kreativitet och lek samt motorik.

Vilka är författarens viktigaste slutsatser:

Det råder inget tvivel om att barnen på Ur och skur-förskolan fick bättre resultat i alla tester. Författarna förklarar också hur t ex koncentrationsförmågan hänger ihop med naturupplevelser osv.

Vilka idéer får jag utifrån läsningen som vi skulle kunna testa

Kanske var det inte helt rätt litteratur för att hitta något om delaktighet men vi vill ju få till förändring ute på gården och då ville jag få svar på frågan "Varför just ute?"

Några aspekter som vi borde undersöka är:

Vilka relationer har barnen till de olika platserna på gården? Det får vi bäst reda på genom att delta i deras lekar. Ett test.

Om de vuxna är engagerade i något ute på gården visar de att de bryr sig om utemiljön, vilket i sin tur smittar av sig. Alltså vuxnas egna projekt där barn kan erbjudas delaktighet. (Ex när en vuxen börjar sopa bort grus vill ju alltid några barn hjälpa till) Ett test

Inneplatser ute. Barn behöver få växla mellan ute och inne utan skarpa gränser. Dvs krav om av/påklädning, be vuxen om lov etc. Därav intresset för kojor, lekstugor etc. Är det något vi borde utveckla i samråd med barnen?

”Delaktighet i skolans vardagsarbete”, avhandling av Helene Elvstrand (2009).

Syfte med studien är att belysa hur delaktighet kan ta sig uttryck i skolans vardag. Utgångspunkten är att delaktighet är något som görs mellan eleven och pedagogerna. Delaktighet görs även mellan elever. Samtalet är ett sätt att göra delaktighet men det räcker inte. Bland eleverna görs delaktighet med hjälp av olika samspelsformer där inte minst leken har stor betydelse.

I studien innebär begreppet delaktighet både att få vara med i grupp gemenskapen och att vara delaktig i beslutsfattande d v s social delaktighet (tillhörighet, vänskap, relationer) respektive politisk delaktighet (möjlighet till inflytande).

En av de viktigaste slutsatserna är att den politiska och sociala delaktigheten är väldigt nära sammanlänkade. Det är tydligt att de elever som inte får vara med i kamratgrupper och som är marginaliserade har mycket svårare att utöva inflytande. En elev som inte känner sig delaktig i kamratgruppen försöker heller inte att göra sin röst hörd. Elvstrand kallar det för att eleverna gemenskapsbygger och det handlar om att få vara med och vara delaktig i en gemenskap eller uteslutas. Eleverna gör olika kategoriseringar utifrån vem man är tillsammans med, där indelningsgrunderna utgår från hur man är, vad man gillar att göra samt kategoriseringar utifrån kön och etnicitet. Dessa kategoriseringar fungerar som ett sätt att gruppera sig mot varandra.

En del av resultaten i studien är relevanta i förskolan också just för att de handlar om vad som händer om man inte får vara med och om hur barn kategoriserar varandra.

När det gäller delaktighet i den politiska betydelsen så ”inflytandeförhandlar” barnen ständigt med pedagogerna. Barnen kan till exempel protestera och argumentera.

Inflytandeförhandlandet kan bli väldigt ojämnt. En del barn gör det väldigt ofta och en del aldrig. Resultatet beror mycket på hur bra eleven är på att inflytandeförhandla och hur stor vilja eleven har att göra det. Förutom den sociala delaktigheten är kontinuitet och begriplighet två faktorer som har stor betydelse för om barn upplever delaktighet eller inte.

En av de mest kända redskapen för att diskutera och förstå barns delaktighet är den s k ”Delaktighetsstegen” (Hart 1992 – 1997). Delaktighetsstegen har använts för att utvärdera barns delaktighet då det enligt Hart kan finnas en fara att det som man tror kan vara delaktighet snarare är manipulation av olika slag. Elvstrand menar att elevernas delaktighet rör sig mellan olika nivåer på stegen och att det i hög utsträckning beror på vilken pedagog eleverna möter.

Eleverna hade svårt att se det informella inflytandet som de faktiskt hade, när man diskuterade sig fram till saker. Det som eleverna såg som inflytande var de formella situationerna, speciellt när det var tydliga beslutsformer, till exempel vid röstning eller lottning. Detta såg eleverna som det största uttrycket för demokrati. Jag upplever att det är likadant i förskolan.

Till sist vill jag lyfta fram Elvstrands konstaterande ”Elever behöver få en vana i att utöva inflytande för att efterfråga det”. Det borde i högsta grad även gälla för barnen i förskolan.

Vilka idéer får jag utifrån läsningen som vi skulle kunna testa

Vi skulle kunna titta närmare på Harts delaktighetsstege och se vilken form av delaktighet vi ger till våra barn. Ger vi barnen inflytande på riktigt eller är det manipulation?

Jag har också hittat ett examensarbete från Högskolan i Örebro, på nätet, som handlar om förskolebarns inflytande och delaktighet och som utförligt beskriver Harts delaktighetsstege. Har dock inte läst arbetet ännu.

Elisabet Arnér . *Barns inflytande i förskolan – En fråga om demokrati, 2009*

Team och namn: Förskolan Smörblomman, Jesper Efvergren

- Boken går igenom just delaktighet och inflytande i förskolan. Förskolebarn intervjuas och kommer fram till att många barn känner sig hindrade av regler som funnits med i åratals och ingen pedagog egentligen emellanåt kan legitimera. Utan reglerna bara finns där inbyggda i systemet. För att ge barn inflytande handlar det om att förändra sitt förhållningssätt inom olika områden. Den genomgripande är att förändra sin syn på barn från barnperspektiv till barnens egna perspektiv.

De förändringar som ges är:

- Att säga ja till barn istället för nej
- Att ta eget beslut och stå för det
- Att se med nya ögon

Utifrån detta kan förändras pedagogen från ett punktuellt perspektiv (att man ser en människa på ett visst sätt oberoende den närliggande miljön och samspelet) till ett relationellt perspektiv (samspelet med andra är avgörande). Således barn är inte universellt på ett visst sätt utan det är mötet och villkoren för barnet som formar dess tillvaro. När detta sker uppstår en intersubjektiv vändning. Med detta menas att det som sker mellan människor i samspelet med varandra. Fokus ligger på deltagarna i samspelet samt är en utmaning för skola och förskola.

Det ger en ytterligare teoretisk förankring för vårt fortsatta arbete på förskolan. Den visar på hur det förändras dels teoretiskt och vad som måste göras rent praktiskt. Vilket var väldigt bra. Vidare tester att genomföra är att fundera över de ja och nej man säger, är de befogade? Testa med frivilliga samlingar m.m.

”Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv” av Nina Johannesen och Ninni Sandvik

Författarna vrider och vänder på delaktighet och inflytande, vad kompetenta barn är, vilka förväntningar som kan vara hinder för delaktighet och tvärtom. Det handlar mycket om människors möten och vad som uppstår mellan människor.

Den här boken innehåller många viktigheter men kanske inte just slutsatser. Mer tankvärdheter. T ex att se tvivlet som en tillgång, osäkerheten är en drivkraft till att undersöka saken närmare och därigenom vinna kunskap. Ha mod att våga ”inte förstå”, inte vara tvärsäker. Då är det lättare att låta andra få inflytande.

Jag känner inte att jag får några direkta idéer till tester med barnen. Däremot skulle jag verkligen vilja jobba igenom den här boken med all personal. T ex bokcirklar men allra helst dialogseminarier. Den är jättebra! Massor av kloka tankar att ta till sig eller snarare fundera själv runt.

Åsa Hansson

Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv

Författaren tar i ett avsnitt upp användningen av uttrycket det kompetenta barnet. Författaren för en diskussion huruvida barnet egentligen är kompetent och vad är barnet kompetent inom? Istället kanske man skulle se barnet som ett rikt barn därför kompetent är så laddat och även i vuxenvärlden diskuteras det kring kompetensbegreppet. I Reggio Emilia används uttrycket det rika barnet eftersom barnet inte är fattigt på kunskap utan besitter en mängd kunskap. Det råder en stor ambivalens i forskningsvärlden om vad ett kompetent barn egentligen är och vilken bild förmedlas i läroplanen? Att man är kompetent innebär att man besitter en kunskap, det kan finnas en risk att man ger barnet förmågor som det egentligen inte har genom att se det som kompetent. Således borde kanske uttrycket det rika barnet ge en mer rättvis bild av barn.

Jesper Efvergren

Emmanuel Lévinas En introduktion av Peter Kemp

I boken "Små barns delaktighet och inflytande..." hänvisas det flera gånger till Lévinas filosofi. Eftersom det handlade om det som händer i mötet mellan människor blev jag nyfiken. MEN....nu blev det både djupt och snårigt! Filosofi betyder ju "kärlek till vishet" och handlar om att tänka sig till kunskap. Det är inte helt lätt att hänga med i svängarna i någon annans tankar! Men det är intressanta tankar om att bjuda in den Andre i sitt Hem, en slags själens gästfrihet och att det inom oss alltid finns en liten önskan att forma den Andre till den Samme, dvs vi använder oss själva som måttstock.

Det handlar också om vad som är verkligt språk, tankar om vad kunskap är osv. Mycket tänkvärt som man nog måste fördjupa sig i för att förstå. Inga testidéer efter denna läsning.

Harts delaktighetsstege (Hart 1997)

**Steg 8 Initierad av barn,
gemensamma beslut med vuxna**

**Steg 7 Initierad och styrd av barn
(barnens fria lek)**

**Steg 6 Initierad av vuxna,
delade beslut med barn**

**Steg 5 Initierad av vuxna, barnen informeras
om syftet och rådfrågas**

**Steg 4 Anvisade men informerade
(den vanligaste formen av inflytande)**

Steg 3 Symbolvärde
Anvisade, inte informerade

Steg 2 Dekoration
Barns inflytande används som utsmyckning

Steg 1 Manipulation
Vuxna använder barnens röst för att få fram
egna budskap

Steg 1 – 3: ingen delaktighet

Steg 4 – 8: grader av delaktighet